

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

TÜRKÇE SOSYAL BİLİMLER PROJESİ

ÖĞRENCİNİN ADI: EKİN

ÖĞRENCİNİN SOYADI: BOZKURT

UB NUMARASI: D1129016

DANIŞMANLAR: PINAR TÜRKECAN

SİBEL ÜNTUNA

ALİ KADRİ AKDEMİR

SÖZCÜK SAYISI: 1.373

Araştırma Sorusu: Meiji Dönemi'nde Japonya'daki modernleşme ve sanayileşme hareketlerinin toplumsal yansımaları Son Samuray filminde nasıl ele alınmıştır?

İÇİNDEKİLER

Giriş	1
1.Meiji Dönemi Öncesinde Japonya'daki Gelişmeler	2
2.Meiji Döneminin Getirdiği Değişimler	3
2.1 Meiji Dönemi ve Derebeyliklerin Durumu	3
2.2 Demiryollarının ve Telgraf Sistemlerinin Etkisi ve Kentler	4
2.3 Askeri Sistemde Yenilikler	5
2.4 Geleneklere Getirilen Yasaklamalar	5
3.Değişimler Karşısında Halkın ve Derebeylerin Tutumu ve Tepkisi	6
Sonuç	8
Kaynakça	8

Giriş

Japonya'nın dışa kapalı politikasından vazgeçip dış dünyaya ve dış dünyanın sunduğu modern bilimsel ve bilişsel olanaklara tam anlamıyla açıldığı dönem imparator Meiji'nin hüküm sürdüğü, 1868 yılında başlayan ve hızlı bir sanayileşme ve modernleşme hareketinin yaşandığı Meiji Restorasyon dönemidir. Bu dönem, 1912 yılına değin sürmüştür. Meiji Döneminde sanayiden tarıma, eğitimden siyasete, ulaşımdan askeriye kadar her alanda köklü değişimler yaşanmıştır. Değişimler, halkın büyük bir bölümü tarafından olumlu karşılanmışsa da Meiji öncesi feodal sistemin devamını isteyen feodal lordlar da bulunmaktaydı. Bu feodal lordlar ya da *daimyoların*¹ bir kısmı bir araya gelerek Japonya'da hızlı bir şekilde yaşanan toplumsal değişimlere karşı ayaklanmışlar ve imparatorun modern güçleri tarafından bozguna uğratılmışlardır.

Başrollerini Tom Cruise ve Ken Watanabe'nin oynadığı, John Logan'ın yazıp, Steve Zwick'in yönettiği "Son Samuray" adlı 2003 yapımı film de Meiji döneminin yansımalarını anlatan bir filmidir. Filmde Tom Cruise'un canlandığı Amerikalı bir subay olan Nathan Algren, Amerika'da Japon bakan Bay Omura tarafından orduların modernleştirilmesi için görevlendirilir. Japonya'ya giden Nathan Algren orduların eğitimine başlar ancak samuraylarla girilen bir çatışmada samuraylarca kaçırılarak daimyonun hızlı modernleşmeye şüpheyile yaklaştığı bir köye getirilir. Burada, köy yaşantısını ve Japon kültürünü tanıyan Nathan Algren, kaçırılmış olduğu süre boyunca başka yabancı subaylar tarafından eğitilmekte olan Japonya ordusuna karşı isyancı daimyoların verdiği savaşta samuraylara yardım eder.

Film, özellikle değişim hareketlerinin yol göstericisi olarak Amerikalı subayların görevlendirilmesi gibi konularda tarihsel gerçeklikleri tam olarak yansıtmamaktadır² ;ancak

---

¹ Daimyo: Japonya'da derebeylerine verilen ad.

² Gerçekte Amerikalı subaylar hiçbir zaman görevlendirilmemiştir. Askeri konularda Fransızların yardımı alınmıştır.

Japonya'nın o dönemki toplumsal gelişmelerine daimiyoların gözünden bakarak en çok tepki çeken değişimleri yansıtmaktadır. Ayrıca sunduğu kent ve köy görüntüleri de dönemin değişimlerini yansıtmaktadır. Bu SBS Projesi'nde Meiji Restorasyonu'nun getirdiği sanayileşme ve modernleşme hareketlerinin Japonya'daki toplumsal yapıya yansımalarının Son Samuray filmine nasıl yansıdığı incelenecektir.

1) Meiji Dönemi Öncesinde Japonya'daki Gelişmeler

Japonya 1603'ten itibaren Tokugawa Şogunluğu'nun idaresindeydi. (Turgut 141) Şogun, imparatorun yetkilerini kısıtlayan ve yönetimin tüm gücünü elinde bulunduran bir askeri yöneticiydi. Şogun'un idaresi süresince Japonya derebeyliklere bölünmüş olarak feodal beylerin yönetimi altındaydı ve Hıristiyanlığın yayılması bir tehdit olarak görülerek yabancı ülkelerle iletişim kurmaktan kaçınılmaktaydı.(Turgut 142) Japonya bu şekilde dışa kapalı bir politika izlemesine karşın batının bilimine açıldı. Örneğin Hollandaca kitapların Japonca çevirilerini bulunduran insanların varlığı dikkat çekicidir. (Gorton 3) Japonya, bilimsel gelişmelere açık olmasına karşın teknolojik gelişmelere tamamen kapalıydı ve Avrupa, Sanayi Devrimi'ni yaşarken, Japonya buharlı makinelerden haberdar değildi.

Bu nedenle 1853 yılında Komodor Perry, Japonya'dan bazı limanlarını Amerika'ya açmasını talep etmek için buharlı gemilerle geldiğinde gemiler Japon halkı üzerinde korku yaratmıştır(Turgut 144). Komodor Perry limanların ticarete açılması için bir yıl süre vererek geri dönmüş ve 1854 yılında geldiğinde Japonya, Amerika'nın baskıları sonucu limanlarını ticarete açmıştır ve Amerika'yla ticaret anlaşmasına imza atmıştır. Böylece Japonya ilk kez batıya açılmış oluyordu. Japonya'da o dönemde Batı'ya her yönüyle açılmayı destekleyenler olduğu gibi Batı'ya şüpheyle yaklaşanlar da vardır.

1860'larda Batı karşıtı imparatorun oturduğu Kyoto kenti Batı karşıtlığının merkezi haline gelirken, bazı samuraylar tarafından Batı karşıtı eylemler yürütülmekteydi. İngilizlerle girilen

küçük çaplı bir çatışmada alınan bir yenilgi, modern silahların üstünlüğünün anlaşılmasını sağlamış oldu.(Gorton 4)

Batı'nın üstünlüğünün fark edilmesi bazı samurayların Batı karşıtı olan Şogun'a karşı ayaklanmasıyla sonuçlandı. Şogun'un bozguna uğratılması sonucu İmparator Meiji güçlü bir konuma geldi.(Turgut 148) Yenilen Şogun, imparator tarafından bağışlanınca Şogun yanlısı samuraylar ile imparator yanlısı olanların arasında sorunlar yaşanmasının da önüne geçilmiştir.(Turgut 149). Böylelikle tüm bölgeler imparatora bağlanmış ve yaşanan sorunlar en aza indirilmiştir. Sonuç olarak farklı iki görüşe sahip iki rakip grup, Japonya'nın endüstrileşmesinde ve modernleşmesinde aktif bir rol oynamaya başlamıştır.

Batı ülkelerine Japon temsilciler gönderilerek bilgi toplamaları sağlanmıştır.(Turgut 146) Bu durum filmde de görülebilmektedir. Bay Omura Amerika'ya giderek deneyimli bir Amerikan subayla görüşmüştür.(Son Samuray 6:10) Ayrıca Nathan Algren'i Tokyo'da karşılayan çevirmen, imparatorun Batılı olan her şeye düşkün olduğunu ve Bay Omura'nın ülkeyi Batılı uzmanlarla doldurduğunu söyleyerek modernleşme için atılan somut adımlardan birini ortaya koymaktadır.(Son Samuray11:50)

2) Meiji Döneminin Getirdiği Değişimler

2.1 Meiji Dönemi ve Derebeyliklerin Durumu

Japonya'da 278 derebeylik vardı ve her derebeyliğin başında bir derebeyi ve onun yönetimi altında da köylüler vardı. Bu sistem, filmde de görülebilmektedir. Katsumoto, filmde gösterilen köyün derebeyidir. Köyde, temel geçim kaynağının tarım olduğu görülmektedir.(Son Samuray 30:57) Ancak tarım el aletleriyle, ilkel metotlarla yapılmaktadır çünkü tarımda makine kullanımı 1870'li yılların Japonya'sında bulunmamaktaydı.

İmparator'un güç kazanabilmesi için tüm daimyoların topraklarını imparatora teslim etmesi gerektiği düşünülüyordu.(Beasley 312) Topraklarını teslim eden derebeylerine yeni kurulan hükümette görevler verilmiş ya da eski topraklarında vali yapılmıştır. (Gorton 7) Filmin 16. dakikasında da Japon ordusunun generalin eski bir samuray olduğunu öğrenmemiz mümkündür. Böylece kendi toprakları üzerindeki kontrolü elinden alınan daimyoların yeni güçlerle donatılarak merkezi otoriteye bağlandıklarını görmekteyiz.

Öte yandan samuraylar, feodal sistemin kaldırılmasına kadar Japonya'nın zanaatçılar, tüccarlar, köylüler ve samuraylardan oluşan toplumsal yapıdaki sınıflaşmanın en üst noktasında bulunuyordu. Feodalitenin kaldırılmasıyla ise tüm hakimiyet güçlerinden yoksun kaldılar. Örneğin Samuray sınıfı önceden o denli güçlüydü ki eğer alt sınıftan biri bir samuray geçerken eğilmezse o samurayın, eğilmeyen kişiyi infaz etme yetkisi vardı. Yeni sistemde ise herhangi bir yetkileri ve güçleri olmayıp sıradan birer vatandaş haline getirildiler. Ayrıca daha önce kendilerine bağlı olan köylüler istedikleri mesleği yapmakta özgür hale geldiler.

2.2 Demiryollarının ve Telgraf Sistemlerinin Etkisi ve Kentler

Sanayileşmenin bir göstergesi olan demiryolları, Meiji Dönemi'yle birlikte Japonya'da inşa edilmeye başlandı. Filmin 20:06. dakikasında da demiryolu inşası görülebilmektedir. Yeni kurulan demiryolları insanların özgürce istediklere yere gidebilmelerini sağladı. Bu durum, filmde de görüldüğü gibi, köylerinde, ülkenin geri kalanından nispeten izole bir biçimde yaşayan köylüler için büyük bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Sanayileşmeyle birlikte ortaya çıkan teknolojik gelişme, ulaşımda olduğu gibi iletişim alanında da etkili olmuştur. Meiji Dönemi'nde Japonya'da telgraf hatları kurulmuştur. Telgraf, Meiji tarafından ülkenin tek vücut haline gelebilmesi için değerli bir araç olarak algılanmıştır.(Gorton 15) Filmde Nathan Algren'in Tokyo'ya geldiği sahnede de sokaklarda telgraf hatlarına ait direklerin bulunduğu görülebilmektedir. (Son Samuray12:00)

Samurayların baskısı ortadan kaldırıldıktan sonra istedikleri mesleği yapmakta özgür bırakılan insanların kentlere gittiğini de filmin onikinci dakikasında görülen kent manzarasına bakarak söylenebilmektedir. Filmde, Tokyo sokakları, yüzlerce insanın aynı anda bulunduğu yerler olarak gösterilir. Bu da Sanayi Devrimi'nin Avrupa'da yaratmış olduğu kente göç gibi nüfus hareketlerinin ve nüfus artışının gerçekleştiğini göstermektedir. Akira Hayami de Meiji Dönemi'ne bağlı olarak gerçekleşen nüfus gelişmelerini incelediği makalesinde 1850'li yıllardan başlayarak Japonya'da nüfus artışının gerçekleştiğini ve bunun özellikle ipek sanayinin geliştiği kentlerde geliştiğini söylemektedir.(Jansen 315)

2.3 Askeri Sistemde Yenilikler

Dış güçlerin Japonya'ya saldırmasından çekinildiği için ülkenin savunması amacıyla Batılı devletlerin sahip olduğu modern silahlarla donatılmış bir orduya ihtiyaç duyulmuştur.(Kornicki 247) Filmde gösterilmese de askeri anlamdaki ilk gelişmeler donanmada yaşanmıştır.(Kornicki 247) Ordu ise zorunlu askerlikle üç yıllığına silah altına alınan köylülerden oluşmaktaydı.(Gorton 9) Daha önce kılıç ve mızrak gibi geleneksel silahlarla savaşan samurayların yerini modern silahlarla silahlandırılmış ve batılı uzmanlarca eğitilmiş bir ordu almıştır. Daha önce silahlar sanayinin yokluğunda elde üretilirken (Son Samuray 38:00) artık dışarıdan alınan ateşli silahların kullanımına başlanmıştır.(2:17:00) Yeni askeri sistem daha sonra imparatorun hizmetine girmeyi reddeden derebeyliklerine karşı da önemli bir güç oluşturmuştur. Böylece toplumsal değişmelerin oturtulmasında etkin bir rol üstlenmiştir.

2.4 Geleneklere Getirilen Yasaklamalar

Samuraylar eskiden kılıç taşıyabilirken yeni yasalara göre yalnızca polis ve ordu mensupları kılıç taşıyabiliyordu. Bu durum samuray sınıfının tepkisine yol açmıştır. (Gorton 7) Bu yasa

filmde de karşımıza çıkar ve Nathan Algren'in götürüldüğü köyün lideri olan Katsumoto'ya, kılıç taşımamasının yasak olduğu söylenmiştir. (Son Samuray 1 :21:00)

Modernleşmenin bir parçası olarak geleneksel giyim tarzları ve saç kesimleri de yasaklanır. 1872'de gelen bir yasayla tüm devlet memurlarının modern giyim kurallarını izlemesi kararlaştırılır. Bu durum filmde Bay Omura'nın giyim biçiminden anlaşılabilir. Bay Omura, smokin giyip papyon takarken saç kesimiyle ve bıyığıyla batılı bir çizgi yakalamıştır. Aynı şekilde filmde gösterilen İmparator Meiji de geleneksel giysiler içinde değildir.(Son Samuray 14:12) Geleneksel saç modellerinin yasaklanmasıyla erkeklerin uzun saçlı olmalarına da engelleme getirilir ve bunun sonucunda samurayların geleneksel saç kesiminin de aralarında bulunduğu saç modellerine yasaklama getirilir. Bu durum filmde de Katsumoto'nun oğlunun saçının Japon polislerce kesildiği sahnede görülür.(Son Samuray 1:21:30) Geleneksel biçimde toplanmış saçın kesilmesi filmde geleneklere vurulan darbeyi simgelemektedir. Bu uygulamanın geleneklere vurulan bir darbe olduğu vurgulanmıştır ve savaşçı kişiliğiyle ön plana çıkan karakterin ağlaması geleneklerin toplum açısından önemini ifade etmektedir.

3) Değişimler Karşısında Halkın ve Derebeylerin Tutumu ve Tepkisi

Batılılaşma hareketlerinin başlarında halk ve yönetici kesim Batı yanlısı ve gelenek yanlıları olarak ikiye bölünmüştü(Turgut 145). Bu ayrılık Batıdan alınabilecek teknolojik, bilimsel sosyal ve ticari yeniliklerin anlaşılmasıyla yerini birlikteliğe bırakırken ve 278 derebeyliğin 261'i imparatora bağlanırken değişimin fazla hızlı yaşandığını düşünen derebeyleri vardı. (Turgut 151) Bu bilgi göz önünde bulundurulduğunda filmin 12.dakikasında çevirmenin samurayların değişimin çok hızlı gerçekleştiğini düşündüklerini söylemesi bütün derebeylerin tepkisinin çekildiği izlenimini yarattığı için abartılmış bir gerçeklik olarak değerlendirilebilir ancak yine de doğruluk payı vardır. Filmde isyan başlattığı söylenen Katsumoto, imparatorun emrine girmeyi reddeden 17 derebeyinden birini yansıttığı söylenebilir.

Köklü sosyal dönüşümlerin yaşandığı Meiji Dönemi'nde halkın da yeni düzenlemeleri hemen benimseyemediği filmde gösterilir. Derebeylik sisteminin kaldırılmış olmasına karşın kendi topraklarındaki otoritesini sürdüren Katsumoto, kente geldiği zaman halk arasında panik yaşandığı görülür ve bu kısa süreli panik sonucu sokağın iki yanında dizilen halk, başlarını eğerek Katsumoto'ya duydukları saygıyı gösterir.(Son Samuray1:14:20)

Gücünü kaybeden, gelenekleri yasaklanan ve otoritesi sarsılan Katsumoto'nun komutasındaki samuraylar, filmin sonunda Meiji'nin ordusuyla çarpışır. Samuraylar hala zırh giyip kılıç ve mızrak kullanırken, Meiji'nin modern ordusu otomatik silahlar, toplar ve tüfeklerden yararlanır. Geleneksele karşı modernin savaşı olarak gösterilen savaşta gelenekseli savunan samuraylar yenilir ve derebeylik sistemi resmen ortadan kalkar.(Son Samuray 2:06:00)

Bu olay, tarihte "Satsuma İsyanı" olarak bilinen isyanla benzerlik gösterir. Dokuz yıl boyunca devlet için çalışan Satsuma bölgesinin samurayları dokuz yılın sonunda, 1877 yılında ülkenin izlediği politikalardan rahatsız olarak devlete karşı ayaklanır. Ayaklanmanın nedenleri arasında güçleri elinden alınan samurayların yaşadıkları mali sorunlar ve kültürel değerlere getirilen yasaklar yer alır. Ayaklanma sonucunda yaşanan çatışmalarda isyancı Satsuma samurayları yenilir ve samuraylar resmen ortadan kalkar.

SONUÇ

200 yılı aşkın bir süre boyunca dışa kapalı ve izole bir devlet olan Japonya'nın dışa açılması Meiji Dönemi'yle gerçekleşmiştir. Modernleşme ve sanayileşmenin tam anlamıyla gerçekleştirilmesi için eski düzenin parçaları ortadan kaldırılmıştır. Japonya'nın yönetiminde yıllarca sağlam bir konumu olan samurayların çoğu kendi istekleriyle imparatora bağlanırken yalnızca küçük bir bölümü oluşturan bir grup samuray imparatora ve hızla gelen yeniliklere karşı çıkmıştır. Meiji Dönemi samuray sınıfının ortadan kalkması, gelenek ve kültürel öğeleri etkileyen uygulamalar Japon toplumuna da yeni bir şekil vermiştir. Modernleşme her alanda sürdürülmüştür. Son Samuray filminde ise Meiji Dönemi ve Satsuma İsyanı'nı andıran bir isyana yer vermiştir ancak tarihsel gerçeklerin bir bölümünü olduğundan farklı göstermiştir. Buna karşın film, Meiji Restorasyonu etkisindeki köy yaşamını ve geleneklerine bağlı derebeylerinin bakış açısını yansıtmayı başarmıştır. Ayrıca filmde toplumsal değişimleri vurgulayan sahneler de yer verilmiştir. Öte yandan film odak noktasına bir daimyoyu yerleştirdiği için, Meiji Dönemine karşı yanlı bir bakış açısı sunmuştur. Bu açıdan bakıldığında filmin Meiji Dönemi'nde yaşanan sanayileşme hareketlerinin yarattığı olumlu etkilerin yansıtılmasında eksiklikleri olmuştur. Ayrıca filmde, modernleşme yanlısı olan Bay Omura, Samuraylar karşısındaki tutumuyla zalim bir figür olarak tanıtılmıştır. Bunlar, filmin taraflı bir bakış açısı sunduğu konusundaki fikirleri desteklese de film dönemi belli bir ölçüde yansıtmayı başarmıştır.

Sözcük sayısı: 1748

KAYNAKÇA

- Beasley, W.G., The Meiji Restoration. California: Stanford University Press, 1972.
- Jansen, Marius B. et al, Japan in Transition. Nex Jersey: Princeton University Press, 1988.
- Gorton, Tony et al, Japan From Shogun to Superstate. Kent: Paul Norbury Publications, 1988.
- Turgut, Mehmet. Japon Mucizesi ve Türkiye. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2001.
- Kornicki, Peter, Meiji Japan Political, Economic and Social History 1868-1912. İkinci Cilt. Londra: Routledge, 1998.
- Japonya Dışişleri Bakanlığı, Dağışen Japonya, 1968.
- *Son Samuray*. Warner Bros Pictures. 2003. DVD

İnternet Kaynakları

- Columbia Üniversitesi.
<http://afe.easia.columbia.edu/japan/japanworkbook/modernhist/meiji.html>. 13.11.2010
- <http://www.taisho.com/satsuma.html> 23.11.2010.
- <http://asianhistory.about.com/od/japan/p/ShogJapanClass.htm> 23.11.2010.